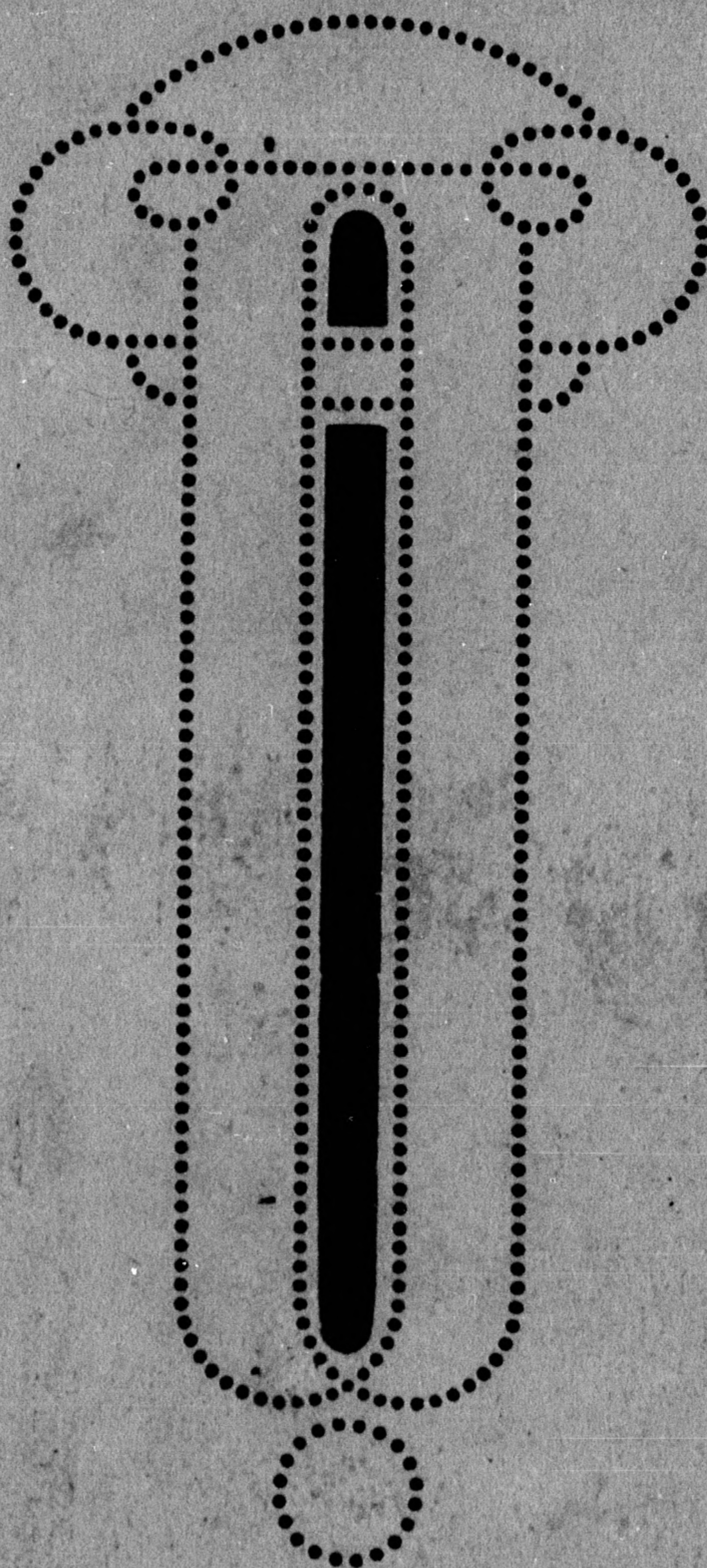

SZÉPIRODALMI
MŰVÉSZETI ÉS KRITIKAI LAP

A·H·A·L·A·D·Á·S

HARMADIK ÉVHARMAD I. SZÁM 1913. MÁJ. 5.

FŐSZERKESZTŐ:
STETTNER T.

MARTINOVITS ANDOR
ELLENZÉK-KÖNYVNYOMDAI MŰINTÉZETE
KOLOZSVÁR 1913

Főzzünk gázzal!

Mert a gázzali főzés a legtisztább, a legkényelmesebb és aránylag a leggazdságosabb. Nyáron a konyhában tűrhetetlen meleg nincsen s emellett bármely pillanatban tetszés szerinti hőfok áll rendelkezésünkre. A beszerzés kiadással nem jár, mert úgy a vezetékeket mint a szükséges főzőket, fűtőkemencéket és fürdőkályhákat **bérbe adjuk**. A havonként fizetendő bérdíj csekély összeg. Költségelőirányzat, felvilágosítás díjmentes. **A gázgyár igazgatósága.**

Telefon szám 41.

ÁBRAHÁM MÓR ÉPÜLET MŰ BÁ-
DOGOS, ❖ ❖
VIZVEZETÉK-ÉS CSATORNÁZÁSI VÁLLALKOZÓ.
MŰHELY, IRODA MINTATELEP
HOSSZU-U. 19. TELEFON 7-44. **KOLOZSVÁR.**

A HALADÁS

III. ÉVH.
I. SZÁM

SZÉPIRODALMI, MŰVÉSZETI ÉS KRITIKAI LAP

Főszerkesztő: STETTNER TAMÁS. Szerkesztők: BÁRD OSZKÁR és MESKÓ TIBOR.

TARTALOM:

Ciuta Laetitia rajza:	A tűz.
Bourgeois:	A kolozsvári zenekonzervatórium.
Ady Endre:	Téli alkú szememmel.
Heltai Jenő:	A kis angol a mellényzsebben
Ligetű Ernő:	A cselédek.
Csíky Jenő:	A Bachmayer-kert új lakója.
Bárd Oszkár:	Judás-dal.
Stettner Tamás:	Az élet himnusza.
Benjámín H.	A festőművész vázlatkönyvéből.
Meskó Tibor:	A hegyen innen és túl.
Csertő József:	Hónapos szobámban.

SZINHÁZ:

Isteni szikra (m. t.) Hetvenkedő katona (s. b.) Napraforgós hölgy (*) Egy test, két lélek (b. o.)

MŰVÉSZET:

Quo vadis? (Az Uránia színház bemutatója) (m. t.) Ács Ferenc festőiskolája (s. b.)

MEGBESZÉLÉSEK:

Gyermeknap (—tő —ef.) — Aktuális témák.

ÚJ KÖNYVEK:

Gábor Andor:	Pesti sírámok. (Joób Endre)
Lányi Menyhért:	A tavirózsa szerelme. (Meskó Tibor)
	Erdélyi könyvterjesztő (Keszey Albert könyvjegyzéke)
	Berlini Magyar Revü. —

A SZERKESZTŐSÉG ÜZENETEI:

Belmunkatársainkon kívül mások leveleire nem válaszolunk. Használhatatlan, „A Haladás” nivóját el nem érő írásokat, ha a pórtóbélyeg mellékelve volt, szívesen visszaküldünk. Bármilyen küldeményt a szerkesztőség (Bocskay-tér 19.) és nem egyes személyek címére kérünk.

T. Nándor. Az isten áldja meg Önt Uram ne nyaggasson annyit az ilyen, meg olyan köteiből kiszemelt verseivel. Nem tehetünk róla, de nagyon rosszak. Nem muszáj mindent papírosra írni.

L. M. Budapest, Esküter 8. Addig is, míg levelet írunk, minden írását igaz örömmel várjuk.

P. Ö. Éjsekujvár. Levél megy.

A KIADÓHIVATAL ÜZENETEI:

„A Haladás” május 5-iki számából 200 darabot a kolozsvári gyermeknap alkalmából a „Gyermekvédő Liga” rendelkezésére bocsájtottunk. Árusítsák el azokat és azzal a pár koronával segítsenek szegény, apró pártfogoltjaikon.

T. Nóra Kolozsvár. Szíves elnézését kérjük a lap eddigi rendetlen küldéséért. Hibás címen postáztuk. Kereszt-utca helyett Kertész-utcát címeztünk. Természetesen indannyiszor visszajött. Mostantól kezdve pontosak leszünk.

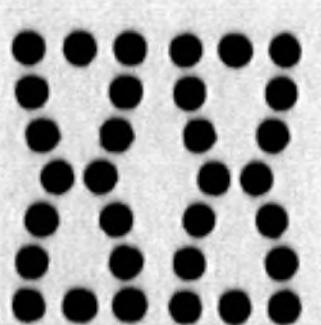
W. Zs. Arad. Az előfizetést megkaptuk. Köszönjük. Az egész évfolyamban megjelent számokat egy héten belül elküldjük.

„A HALADÁS”

lap- és könyvkiadó vállalat.
Kolozsvár, Bocskay-tér 19.

Martinovits Andor.

Igazgató: Ortoló Antal.

A KÖNYVPIAC UJDONSÁGAI:

Galantai Gyula Budapest, Erzsébet-körút 44. szám.

Ács Klára: Asszonyember..... 3.

Lovász Károly: Budapest..... 1.20

Lányi Menyhért: Taigetosz..... .50

„ „ A tavirózsa szerelme..... .60

Kelemen Viktor: Estefelé..... 2.

Singer és Wolfner Budapest.

Lengyel Menyhért: Róza néni..... 3.

Keszey Albert Kolozsvár.

P. Jánossy Béla: Magyar Földön..... 2.50

Lepage Lajos Kolozsvár.

*Kuntner Róbert: A könyvviteltan alapelméle-
tei..... 2.*

„A Szemle“ Kolozsvár.

*Rákóczy Imre: Lira (Martinovits Andor nyo-
mása)..... 2.*

**Jövő számunkban e helyen kö-
zöljük „A Haladás“ Magyaror-
szági 45 elárusító helyét.**

Mezőgazdasági Bank és Takarékpénztár Részvénytársaság.

Elfogad betéteket betéti könyvecskékre és folyó számlára legelőnyösebb kamatozás mellett naptól napig s a tőkekamatadó is az intézet sajátjából fizeti s azokat rendszerint felmondás nélkül fizeti vissza.

Lombard kölcsönöket nyújt értékpapírokra előnyös kamatláb mellett.

Váltókat leszámítol előnyös kam.-láb mellett.

Kölcsönöket nyújt ingatlanokra való betáblázás és váltófedezet alapján.

Folyószámla hitelek nyújt fedezettel előnyös kamatfizetés mellett.

Értékpapírokat vesz és elad napi árfolyamon.

Foglalkozik minden a bank és takarékpénztár üzletkörhöz tartozó ügyletekkel. Az Igazg.

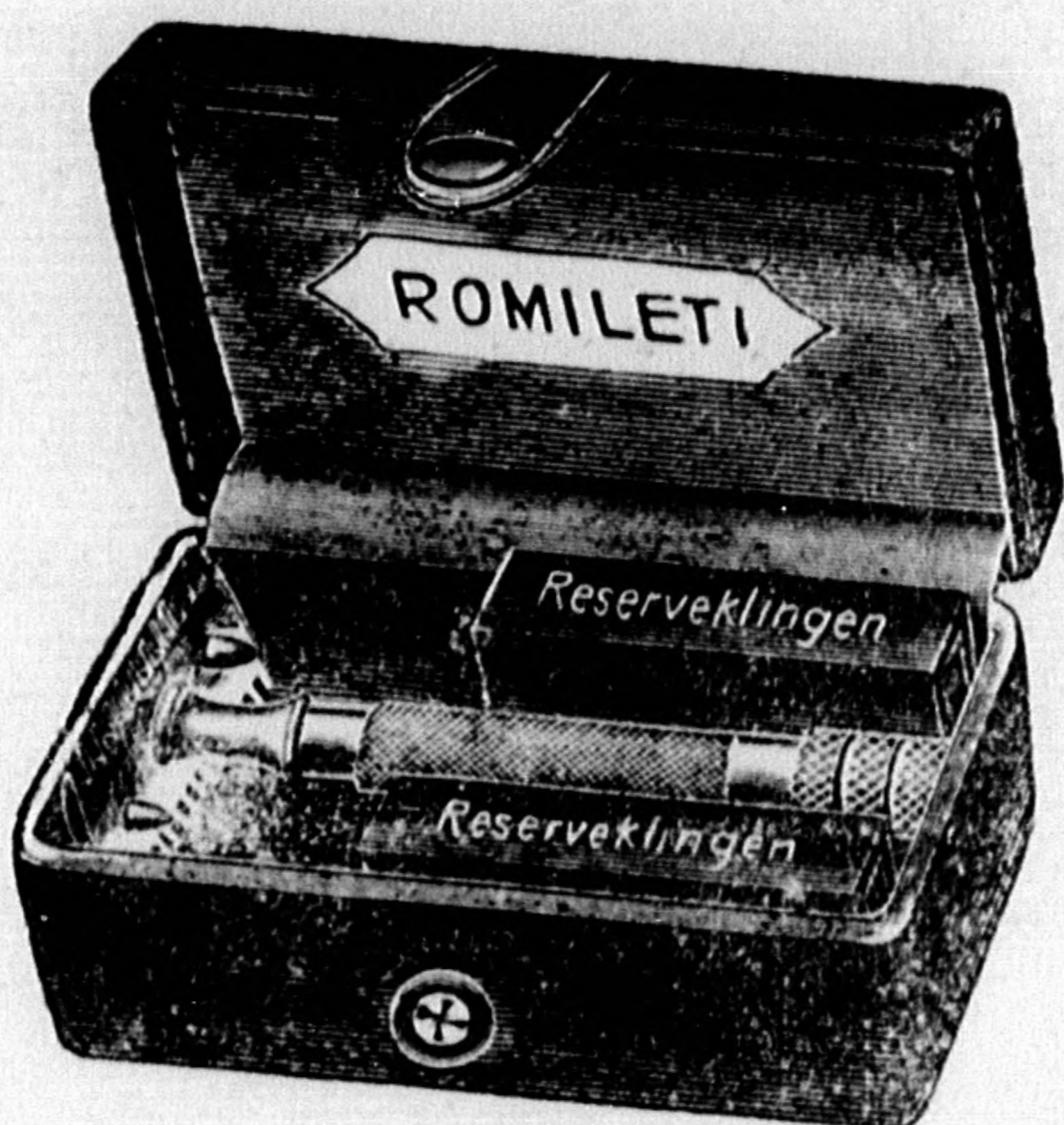
ÖLVEDY FERENCZ

műlakatos. Elvállal mindennemű villanyszere-
lést és vízvezeték berendezést. :-: A kor minden
igényét kielégítő villanyerőre berendezett műhelye
Kolozsvár, Deák Ferencz-utca 3 sz.

Önborotváló gépek
nagy választékban
már 2 koronától a

„RÓZSA”

D. ROGERIA ÉS
ILLATSZERTÁR-
BAN, KOLOZSVÁR,
MÁTYÁS KIRÁLY-
TÉR 13 SZÁM. A.

Kolozsvár látványossága BENEDEK SÁNDOR-nál

ahol a legfinomabb ék-
szer, ezüstnemű és
iparművészeti tárgyak
■ kaphatók. ■

Wesselényi Miklós-utca 13
A világhírű Zenith órák raktára.

MODERN ANTIKVÁRIUM ÉS KÖNYVKERESK.

VÁMOS K.

Kolozsvár, Deák Ferenc-u. 12. (Minorita-u. sarok).
A legolcsóbb könyvesbolt, könyveket jó áron vesz.

CSEERGEZÁN SÁNDOR

„Mátyás” étterme a Szentlélek- és Viz-u. sarkán.
Izléses, jó magyar ételek, tiszta asztali bor.
Abonoma egy nónapra (ebéd és vacsora) 44 K.

A nyári szezon férfi divat ujdon-
ságait és kalapjait

Madady György

speciálista szállítja

Kolozsvár,

Mátyás király-tér 14. szám alatt.

URÁNIA

SZINHÁZ

Telefon 758. ~~~~~ Telefon 758.
A Budapesti Magyar Tudományos
Színház KOLOZSVÁRI szinpada.

HELYÁRAK: Páholyülés 80 fillér,
zártszék 60 fillér, I. hely 50 fillér, II.
hely 40 fillér, III. hely 30 fillér. :-:

HA SZÜKSÉGE VAN

IZLÉSESEN
ÉS OLCSÓN
KÉSZITETT
NYOMTATVÁNYRA
KERESSE
FEL

MARTINOVITS ANDOR
NYOMDAI
MŰINTÉZE-
TÉT

TELEFON 11-23. SZAM.

A Közhasznu Takarék- pénztár Részv.-T.

Elfogad betéteket takarék-
pénztári könyvekre, folyó-
számlákra, azokat fölmondás
nélkül vissza fizeti.

Leszámítol váltókat, utal-
ványokat, járadékokat, chec-
heket, kisorsolt értékeket stb.

Értékpapírokat és idegen
pénznemeket elad, vásárol,
előleget ad, értékpapírokra,
folyó számlán és előre meg-
határozott időre.

Dímentesen bevált szelvé-
nyeket és elvállalja a sorsje-
gyek revízióját.

K i b o c s á t utalványokat,
checheket, hítelleveleket bár-
mily külföldi piacra.

K o l o z s v á r

Kossuth Lajos-utca 3. szám.

A TŰZ

CIUTA LAETITIA

MARTINOVITS ANDOR NYOMDAI MŰINTÉZETE.

A KOLOZSVÁRI ZENEKONSZERVATÓRIUM.....

AZ IGAZGATÓI ÁLLÁS
POLITIKÁJA MÖGÜL

KEZDJÜK in médiász rész . . .

Ezt tárgyalja ma Kolozsvárt mindenki. Erre fordul az egész ország érdeklődőinek a figyelme. Nagyon egyszerű dolog kitalálni, hogy miért? Azért, mert minden eszével gondolkozó ember fél, hogy ez az évszázados, országos nevű intézmény avatatlan, arra méltatlan ember kezébe kerül.

Szégyeljük kimondani, hogy jogosan lehet ettől félni. Kolozsvár a botrányok városa, az a város, ahol minden megtörténhetik. Az a város, ahol az is megeshetik, hogy a zenekonszervatórium igazgatói állásába egy olyan ember fog beleülni, akiben több az akarnokoskodás, mint a jogcím arra, hogy egy ilyen állást elfoglalhasson és ott a követelményeknek megfelelhessen.

Megeshetik, hogyne, hiszen nincs új a nap alatt. Hiszen ha valaki azt el tudta érni, hogy olyan patrónusai legyenek, akik a legcsekélyebb ellenvéleményre dühöngve ordítják tele a városház tanácstermét, akkor azoknak segítségével azt is elérheti, hogy belekiabálják a direktori székbe. Mert addig kiabálnak, amíg mindenki megunja hallgatni.

Ettől kell ma félnünk. Mert Kolozsváron — hiszen magyar város — minden a politika égíse alatt születik meg és ott nő fel. Itt mindent a politika pártfogol, vagy támad. Itt nincs közérdek, csak személyek, csak pártok érdeke és egyes városatyák — magacsinálta atyaistenkék — azt hiszik, hogy leesik fejükről az odaképzelt glória, hogyha a közösség és a sajtó nem esik hasra egy-egy levegőbe kikiáltott nagyhangzású véleményük előtt. Az ő véleményük előtt, amit sohasem a belátás és nem józan ész, hanem a pártszempont és az érdek diktál.

Nem. Ez nem állapot. Ez torzképe egy város fejlődésének. És Kolozsvárnak ez a valódi képe. És ezt az állapotot csak rosszabbítják egyes tekintélyes sajtóorganumok, amikor a zenekonszervatórium igazgatói állás ügyét szintén pártkérdéssé kiáltva ki, a magukévá teszik és a kiabáló városatyák pártfogoltját a sajtó szent, erős szavának hatalmával nyeregbe akarják segíteni. Nem

gondolják meg, hogy az a nyomtatott betű megmarad évszázadok múltán is és bizonyítani fogja, hogy — pusztán, mivel pártkérdést csináltak belőle — méltatlan pályázót segítettek célhoz.

A kolozsvári napilapoknak tekintélyes orgonumai közül csak kettő szállt bátran szembe ezzel a fejlődés és művészet ellemi merénnyel és nem az ellenkező pártkérdés szempontjából, hanem a konzervatórium igazgatói állásának méltóságát, fontosságát és az azzal járó kötelességeket tartva szemelött, veszélyesnek mondotta a mostani szituációkat. Veszélyesnek és elkerülendőknak, mert a konzervatórium csak úgy töltheti be hivatását, ha arra *hívatott, képzett, valódi művészi érzékkel bíró művész* vezetése alá kerül. Nem kicsinyeskedés az, — amint egyik napilap állította — hogyha a zeniskola direktorától első sorban *végzettséget, diplomát* kívánunk; nem ez a legelemibb feltétel. Ezenkívül feltétlenül szükséges, hogy a pályázó *tisztelje a művészetet* és ne a vásári mutatványos dicsekvésével mutogassa a maga — „*áruít*“ . . .

Ne az legyen a kolozsvári zenekonzervatórium igazgatója, aki a kávéházban, laikusok előtt nagy hangon hirdeti, hogy ő ilyen, meg amolyan művész és *Farkas Ödön* kontár volt a mesterségében. . . Tisztelje a művészetet az, aki arra a polcra kerül és az jusson el csak oda, aki már produkált valamit a világ előtt és nem csak egy sajátmaga rendezte hangversenyen közvetnű a választás előtt — akart feltűnni. Legyen az művész, tisztelje a művészetet, mert ellenkező esetben a művészetnek csak a pornografusa lesz!

*
* *

És Kolozsváron még vitatkozhatnak azon hogy Bródy legyen a zeneiskola igazgatója és nem Lavotta. . .

Kolozsvár a botrányok városa!

BOURGEOIS

TÉLI ALKÚ SZEMEMMEL*

Síró egy végsőt, égő nagy, vén szemem,
Bókoljatok ki fölnézett világok,
Hogy újakat már nézni nem kívánok
S megcsalt hazátok int: a Végtelen.

Én vén kutyám, uszított, védtelen,
Ki annyi mindent megkívánva látott,
Csahold el sírva azt az ifjuságot,
Melyben vér pusztúl, vér zeng, vér terem.

S fogyjon meg aztán csöppös, vált hited
S nézz zöldbe-kék jég-prizmákon keresztül
S lágy bámulást ne adj már senkinek.

Pillád már késett, friss nődre se rezdül
S úgy csüggnek rólad világok, szívek,
Mint jégcsapok téli kunyhó-ereszről.

ADY ENDRE

* Mutatvány Ady Endrének a Csertyő József összeállításában megjelenő és közlebről sajtó alá jutó „Magyar Szonettek Anthológiája” számára írt szonettjeiből.

A KIS ANGOL IRTA: HELTAI JENŐ A MELLÉNYZSEBEN

Az első angol órán a mesterem, egy pápaszemes, szorgalmas fiatalember, aki egész életét Berlitz alapon rendezte be, leplezetlen érdeklődéssel kérdezte tőlem:

— Who is this gentleman?

És nyomban meg is adta rá a feleletet:

— It is Mr. Brown.

Majd ugyanolyan érdeklődéssel, de sokkal lágyabban:

— Who is this lady?

És erre gyöngéden felelte:

— It is Miss Daisy.

Igy ismerkedtem meg Mister Brownnal és Miss Daisyvel, akik azután az összes szabályokon végigkísértek minket, mert a mester folyton kapcsolatba hozta őket a nyelv törvényeivel. Mister Brownnal történtek meg az összes rendhagyó igék, Miss Daisy ellenben a melléknevek fokozása körül játszott nagy szerepet.

Gyakran együtt is szerepeltek és ha Mister Brown valakinek levelet írt, érthetetlen módon mindig Miss Daisy kapta meg ezt a levelet. Viszont, ha Miss Daisy esernyő nélkül ment el hazulról, mindig Mister Brown volt az, aki e fiatal angol nőt az időjárás viszontagsága ellen védelmezte.

Az ügy azzal végződött, hogy beleszerettem Miss Daisybe. Ezen ne tessék csodálkozni. Miss Daisy minden szerelemre méltó volt. Soha szebb leányt! Régen volt, de még ma is emlékszem arra, hogy az én komoly mesterem milyen lángoló színekkel ecsetelte Miss Daisy bájaait. Azt hiszem, a harmadik lecke bonyodalmaí között voltunk, amikor a mester rátért ezekre a részletekre:

— Miss Daisy nagyon szép leány, szőke a haja, szemének a színe olyan, mint a buzavirágé. A szája azonban (but) kicsi és piros, mint a kettéharpott cseresznye (cherry). Miss Daisy tánca (dance) kecses, mint a pillangó csapongása, édes (sweet) kacagását hallani gyönyörűség. Mister Brown nagyon örül (vory glad).

Én igazat adtam Mister Brownnak. Hogy a pokolba ne örült volna Miss Daisynek! Azt hiszem én is, meg a mesterem is nagyon örültünk volna a Miss Daisy^o édes kacagásának. És én a magam részéről határozottan irigykedni kezdtem Mister Brownra, erre a szerencse fiára, aki az angol nyelvtan és olvasókönyv jóvoltából annyi boldog pillanatot köszönhet Miss Daisynek. Pár leckén át még valahogy türtem Mister Brown garázdálkodását, de azután elemi erővel tört ki belőlem a féltékenység. Mikor a mester megint elkezdett róla beszélni, hirtelen a szavába vágtam:

— Kedves uram! Egy baráti szívességet kérek magától....

A mester előzékenyen mosolygott, én meg csaknem mérgesen pattantottam ki:

— Ha igazán azt akarja, hogy én valaha az életben megtanuljak angolul (english), szüntesse be Mister Brownt. Nem akarom többé a nevét (name) hallani. Ez a név nekem rendkívül gyűlöletes (odious). Mondjon helyette akármilyen más nevet, hiszen ez önnek mindegy!

A mester csodálkozva nézett rám, nem értette a dolgot. Majd kissé habozva így szólt:

— Őszintén szólva, nem egészen mindegy. Nekem megvan a saját rendszerem és én mindig (alwasy) ezzel a két alakkal dolgozom. Ugy megszoktam Mister Brownt és Miss Daisyt, hogy el sem bírom képzelni egyiket a másik nélkül. Megrajzoltam őket magamnak (for me) és úgy látom őket mintha élnének. Én teremtettem őket, én ruháztam fel őket a legszebb tulajdonságokkal, én csináltam tökéletes gentlemant Mister Brownból és királynőt (Queen) Miss Daisyből. Büszke vagyok rájuk, mint apa a gyermekeire (children), költő a hőseire. De ha ön úgy akarja átadom Mister Brownt az enyészetnek.

És szomorúan fölsóhajtott, mintha egy drága hallotjától bucsuznék. Én pedig — nem szégyellem bevallani — kárörömmel mosolyogtam azon, hogy ime sikerült a kellemetlen és veszedelmes (dangerous) vetélytársat láb alól eltennem....

Örömem azonban sajnos nem tartott sokáig. Igaz ugyan, hogy a következő órán Mister Brownnak már teljesen nyoma vészett, De azért Miss Daisy nem maradt gavallér nélkül. A Mister Brown helyét egy még önála is félelmetesebb nőhódító, maga az angol tanítóm foglalta el. Mindaz, ami eddig Mister Brownal történt, jelentéktelen kicsiség volt az új udvarló kalandjaihoz képest.

— Tegnap Miss Daysivel találkoztam az Andrassy-uton (street) — mondta a mester egy alkalommal, amikor a múlt időt kezdtük tanulni. Megszólítottam őt és megkérdeztem, megengedi-e, hogy hazakísérem? Miss Daisy elpirult, de azután mosolyogva igent (yes) mondott. Miss Daisy a Patyolat-utcában lakik és mi gyalog mentünk. Az út hosszú, a szívem pedig boldog (happy) volt. Ugy véltem, itt az alkalom, hogy szerelemről (love) beszéljek neki

Mondanom sem kell, hogy ezt hallván, elsápadtam. Tehát ezért pusztítottam el Mister Brownt? Hiszen Mister Brown a legjobb esetben is csak légies alak volt, az angol mesterem ellenben valósággal élő fiatalember (young man). Míg azelőtt csak egy névre voltam féltékeny, most már igazi férfival álltam szemközt. Fölizgatott fantáziával szinte látni véltem, hogyan hajlik az angol mesterem a Miss Daisy csöpp füléhez, hogy szerelemről beszéljen neki, mialatt hazakíséri a Patyolat-utca. És látni véltem, hogyan mosolyog (smiles) Miss Daisy aki immár elfeledte Mister Brownt és most az angol professzor bókjainak örül. És rólam, az ő leghívebb (true), legrajongóbb lovagjáról, leglángolóbb szerelmeséről nem tud semmit (nothing) Itt cselekedni kell, még pedig gyorsan, határozottan, férfiasan.

A legközelebbi leckén — még mindig a múlt időt tanultuk — megmutattam írásbeli dolgozataimat a mesternek. A rendes föladat helyett egy hibákban bővelkedő, nagy fáradsággal összetákoltt fogalmazványt nyújtottam át neki. A következő fogalmazványt:

— Tegnapelőtt este (evening) megismerkedtem Miss Daisyvel. Szébb volt, mint valaha. Kék szeme (Her blue eyes) álmodozva pihent rajtam. Elmondotam neki, hogy amióta angolul tanulok, örülten imádom őt. Szemrehányással illettem Mister Brown miatt. Ő megesküdtött, hogy nem is ismeri Mister Brownt. Majd szóba hoztam őnt. Miss Daisy kijelentette, hogy ön a világ legkiálthatatlanabb embere és hogy önök között szerelemről szó sem lehet.

A mester ámulva, elhülve, kétségbeesve olvasta ezt a kis értékezést. (essay). Láttam az arcán, a tekintetében, egész lényén, hogy borzasztó fájdalmat okoztam neki, hogy a szíve (heart) vérzik, mert éppen úgy imádja Miss Daisyt, mint én. De elfojtotta keserűségét, rideg egykedvűséget erőltetett magára, egy vértanu halálmegvetésével kijavította a föladatban észlelt hibákat és — látszólag — közömbösen rátért a régmúlt szabályainak a magyarázására. De a külső fagyosság alatt irtózatosszenvedély tombolt, a mester olyan volt, mint egy behavazott vulkán. Szelíd hangon kezdett bele a szabá-

lyok felsorolásába, de amikor a végén azt mondotta: például, pokoli káröröm ragyogott föl a szemében.

— Például! Tegnap együtt vacsoráztam vala Miss Daisyvel. Osztrigát ettünk vala és hozzá pezsgőt (champagne) ittunk vala, Daisy be is vala egy kissé csípve, de ez csak annál szerelmesebbé és búbájosabbá (charming) teszi vala Vacsora után

Káröröme ebben a pillanatban olyan híhetetlen mérveket öltött, hogy én nem türtőztetem tovább magamat. Egy sakál dühével csaptam az asztalra (table) és parancsoló, kihívó hangon vágtam oda neki:

— Elég! (Enough!) Nem türöm, hogy így nyilatkozzék a menyasszonyról! És mialatt a mester megsemmisülve roskadt a székbe (chair), én diadalmasan folytattam:

— Igen tegnap megkértem a kezét!

A mester elsápadt, vette a kalapját (hat) és szó nélkül távozott. Többé nem láttam.

Azóta már kiábrándultam Miss Daisyből, de ezzel szemben még ma sem tudok angolul (english).

A CSELÉDEK

Övék az este és a kapualj,
a csöndes élet és magányos élet,
elpirulnak, ha a szó duhaj,
és a rossz szándék elől kitérnek.
Bennük él a falvaknak zenéje
s egy oláh asszony furcsa mosolya.
Övék a templom, s övék a béke,
a múlt mindnyájuk méla menedéke,
a kakukórás, messzi kis szoba,
magas ágyak, szentkép a falon,
csillagos este nyugalom.
A cselédek
Félszegen mozognak mind közöttünk
egy régi álmod ringat mindenik,
ezt dalolják: senki sincsen itt,
csak szörnyű bánat áll mögöttünk,
ha olykor lázas éccakán köhögünk.

ha sirtunk néha és ha hanykolódtunk,
ha olykor összetört a csontunk,
ha kinéztünk a konyha ablakából,
s azon gondolkodtunk mi a távol,
mi a közel, és mi az, hogy város,
és hogy otthon van-e, aki vár most?

Hallgassunk csak, mit dalolnak ők,
milyen sors az, mi bus szívükhöz,
mint a csipkés moha odanőtt?
Mindegyiknek arcából kiütköz
az életnek eltitkolt mélabuja,
mindegyiknek lelke egy furulya,
mely az éjben sikoltva zokog
A cselédek

LIGETI 'ERNŐ

A BACHMAYER IRTA :
 CSIKY JENŐ.
 KERT UJ LAKÓJA

A Bachmayer kert már évek óta lakatlanul állott. Az öreg Bachmayer, — akinek egészséges piros arcát tiszteletet parancsoló hófehér szakállszegte, — furcsán halt meg. Egyenes, szinte gavallér volt a járása és átlátszó kék szemei annyi őszintességgel nézték a világot, hogy az emberek nemcsak az életüket, de a pénzüket is nyugodt lélekkel rábízta volna. A becsületben megöszült ember eleven fogalma volt.

Aztán egy nap csap nemjött át a „Édes Luk“-ba, a délutáni söröző kompániához. Otthon pedig a felesége egész éjszaka nyugtalanul várta. Másnap már mindenki tudta, hogy Bachmayer eltűnt és már sokan tudták, hogy az árvák pénzéből ennyit meg ennyit síkkasztott. A felesége kétségbeesetten kereste, az emberek jóakaratulag sajnálkoztak rajta. Harmadnap pedig a városi erdőkerülő jelentette, hogy a Krukkior nevű fenyves lábánál fekszik holtan Bachmayer. A szép hófehér szakállá csupa vér és magakörül feltépte a mohát és beásta a körmeit a földbe, mert az egyetlen lövéstől nem halt meg és a másodikat nem merte magára löni.

Nagy temetést rendeztek a szomoru végű Bachmayernek.

Aztán rovincsolni kezdtek a hivatalában. Rá is bukkantak valamilyen szabálytalanságra. Egy kis botrány is lett a dologból. Az asszony sirt egy darabig és türte, hogy az ismerősei kitérjenek előle s a háta mögött kíváncsi sajnálkozással dugják össze a fejüket.

Aztán egy napon elmentek. Az özvegy és a nagy, zöldszemű, tizenhat éves lánya.

Senki sem tudta, hogy hová.

Lehet, hogy sárga levelű ősz volt akkor és nehéz ködök ülték meg reggelenként a havasokat... Csak régi nagy házakba, ólom karikás ablakok mögött fodros, virágos, bő ruhába ülő fogatlan vénlányok és özvegy asszonyok beszéltek néha róluk hosszú télidélutáni kávézás közben.

Elmentek.

Egyedül maradt a nagy terméskő oszlopos ház a Bachmayer kertben s csak az iskolás gyerekek jártak oda éretlen gyümölcsöt lopni, akik között sok kísértetes történet kerengett az elhagyatott Bachmayer kertről.

Az alma csibészeken kívül még járt valaki a kertbe enyhe vasárnap dea utánonként.

A vörös orru ügyvéd, aki tünődve piszkálgatta ilyenkor órák hosszat elefántcsontgombos, egyenes, fekete sétatálcájával a nagy ecetfák sárga levelét és rekedten dudolt egy régi valcert, és úgy érezte, hogy a lélek egy vastagon beporosodott akta-csomo, amelyikre valami furcsa, kegyetlen irattárnok ráírta: — megszűnt. —

Sokszor pedig elnézte hosszan a nagy hársfa kérgébe vésett megnyílazott szívet, amelyiknek egykori finoman lendülő vonalait eldurvitotta formátlaná tette az idő. Nézte addig, amíg ráncos arcán két könny sietett át és a sírni akarás összeszorította a torkát... Aztán kétkedőleg rántott egyet a vállán és másnap valakit kegyetlenül meg exekvál.

Legendás némaság fonta be az elhagyott kerttet, ahol a borvörös gyümölcsű ecetfákon zavartalanul csipegetek az apró cinegék.

Az öreg vörös orru ügyvéd gondozta a kertet. Jóbarátja volt az öngyilkos Bachmayernek, talán szerette is valamikor a Bachmayer feleségének azokat az álmos nagy zöld szemeit.

Kitudja?

Öreg emberek nem szívesen beszélnek ilyen dolgokról. Hallgatok, mint a családi sírboltok és csak ritkán nyílnak, mint a százéves kaktuszok.

Még alig hogy deresedni kezdett, amikor ezek a régi dolgok megestek és ő vette gondjaiba az elhagyott házat és a kertet és gondozta évről évre, már amennyire egy agglegénytól kitélik és közben lassan a deresedő bajusz-ból hófehér bajusz lett, és most már csak csendes lemondással, mintha távolí kék hegyekbe keresett volna visszhangot a hangjának, beszélt a nagy álmos zöld szemekről a Rathauskeller nagy hordóinak árnyékában, — de csak ritkán.

Egyszer egy muszka bélyegekkel teleragasztott levél érkezett a postára. Tolán Odesszában vagy Moszkvában írták. A levél nagyon illatos volt. Megtöltötte a postás nagy bőrtáskáját valami furcsa erős illattal. Talán mellbeteg orosz nagyhercegek — akiknek kék szeme mintha mindig végtelen hőmezők felett nézne el — hintik be selyem ingüket ilyen szerrel, ha törékeny asszonyokat várnak szerelmes éjszakára.

A postás utközben mindenkinek megmutatta és megszagoltatta a vörös orru ügyvéd levelét. A kívénült megyei gavallér lehunyta a szemét, amikor megszagolta a levelet és egy pár évtizedet visszaszaladt a feledés országútján, eszébe jutott az alispánné s gyengéden megtapogatta a tárcáját. Ott őrizett egy sárga, selyem harisnyakötőt és száraz leveleket... Aztán furcsán mintha mintha néhez köveket görgítene hegynek — megjegyezte.

— Eh! Hísz már jogász fia van!....

— Kinek van jogász fia? Ott tetszet olvasni, hogy jogász fia van? A vörös orru ügyvédnek van jogászfia? Hinnen soha nem is volt megházasodva! Akkor az a fiu...

Bosszankodva félbeszakította a locsogó postást s lelkében sok felkavart szomorúsággal sietve és bosszankodva ott hagyta a postást.

A virágkereskedő özvegyasszony csodálkozva csapta össze a tenyerét a furcsa bélyegü össze-vissz pecsételt levélre. Megforgatta a végig tapogatta és a világosság felé tartotta. Nagyon kíváncsi lett a tartalmára, mert szerette volna magát elvételni a vörösorrú ügyvéddel és valami finom szétágazó pletykaanyagot sejtet a levélben.

Délben a piaci séta alatt már a városka egész intelligenciája a vörösorrú ügyvéd oroszországi leveléről beszélt.

Casanova pedig otthon, a plebánia harangozójának surolt padlóju szobájában feküdt betegen. A padlón rongyokból szőtt szőnyegek feküdtek. Talán a szőnyeg nevet is szégyelték. Kint ősz volt. Színes, levegős, bánatos, erdélyi ősz, amelytől jobbak lesznek az emberek és a szívüket bánat fogja el; bánat aminek oka nincsen.

Lázban feküdt. Furcsán fénylő szemeivel nézte az enyhe rózsaszínbe ragyogó Árpád szobrot és bánatos volt.

Régi történeteket ástak ki az emlékezetükből öreg, titokban iszákos, illatszerez rokoko dámák a vasárnap délutáni kávé mellett.

És ezek a különböző pletyka történetek újra fűrgék, fiatalok lettek és ugy cikáztak a kis városban ide-oda az emberek között, mint holmi gyorslábu kengyelfutók.

Casanovához pedig egészen zavarosan jutottak el ezek a mende-mondák, a zöld szemű oroszországi táncosnőről, aki azután az elhagyott Bachmayer kertben fog lakni a nagy ecetfák által közített házban.

A harangozó felesége hozta neki a híreket, hogy megjött a táncosnő Oroszországból, nagy bőrkucsmás inast is hozott magával, hármat is és a vörös orrú ügyvéd egy nagy vérvörös szegfű csokorral várta az állomáson, a zöld szemű táncosnőt, akinek tiszteletére felvette az államásfőnök félve takargatott új zubbonyát és kifeszített mellére ráakasztotta az aranykoronás érdem keresztet.

Ugy érezte, hogy ő messze van az emberektől és a harangozóné zavaros, kicsinyes, de áradozó és mégis valahogyan tiszteletteljes pletykázása, mintha a távoli élet halk hangú zúgása volna és az élet acél mágnesként húzta őt magához, aki pedig lázban feküdt egy szép őszi délután, egy szegényes hónapos szobában,

Eleinte sok minden pikáns história kapott szárnyra, egy néhány lokális don János kísérletezett a márvány arcú álmos nagy zöld szemű táncosnőnél, de még a bemutatkozásig sem juthattak, mert cselédsége csak oroszul tudott s a táncosnő pedig ki nem mozdult a házból; hanem a szegényeknek kenyeret és ruhát küldött, az öreg plebánossal pedig hetenként misét mondatott szóval jótékony „védangyallá“ nőtte ki magát és a Nőegylet is megválasztotta tiszteletbeli alelnöknőjének, aki oltárterítőket és nehéz himzésű mise ruhákat adományozott az egyháznak, abból a vagyonból a mit orosz nagy hercegektől és brutális, de gazdag s beteges hajlamú muszka földbirtokosoktól szerzett.

A felgyógyult Casanova első utja az elhagyott Bachmayer kertbe vezetett. Szép, holdfényes éjjel volt s a távoli mocsarakban a békák kuruttyoltak és ökörnyal uszott a levegőben, amikor kezében a gitárjával belopózkodott a misztikus táncosnő kertjébe.

Az ablaknál volt a márvány arcú zöld szemű asszony és kibámult a holdfényes vidékre, amikor a ritka lombu ecetfa alatt, halk zümögéssel megszólalt a Casanova gitárja és bánatos meleg hangja.

Az éjszakai szerenád után kinyílt az ablak és marék számra hullott a rózsa Casanova elé, aki most egy pajkos olasz dalba kezdett, fent az ablakon pedig táncszerűen hímálni kezdte a táncosnő a felső testét és érzéki íveket írt le karjával a levegőben és mosolygott hozzá észvesztő kacéran, éppen úgy mint egykor fent északon a szentpétervári Petrovsyky-parkban. Puhán suhant a nedves őszi kertek és rétek felett a gitár hangja és dal, meg a táncosnő kacér nevetése.

Nagy lett a szend aztán.

Távolban a mocsarak vize csillogott a holdfényben, mint a heterák csiszolt ezüst tükre. Sötét árnyékokat rajzoltak a titokzatos fenyvesek a hogy oldalára.

Láng baglyok síklottak selymesen suhogva.

S a messzeségből fehéren csillogtak a havasok ormai.

Oly szép volt ez az őszi éjszaka, a dal, a gitárhang, a kacér kacaj és a nyomában támadt templomi csend.

Csend .. csend .. csend.

És aztán az oroszországi táncosnő hangosan felzokogott, mert a lábai bédnák voltak, hiába fürösztötték gyógyító sós vizekben és kenték mindenféle szerrel.

Zokogva küldte el a nagyhercegek szeretője az utolsó lovagját, a kis vidéki riportert aki egy nedves őszi éjszakán még egyszer a szívébe lopta a avaszi mámort.

JUDÁS-DAL.

Hidd meg, uram, szörnyű az élet,
Üldöz az átok s meghalni nem szabad,
Imádkozom a ítélőszéket.

A poklok tüze lelkemben ül,
Enyém volt a legszebb, legszentebb Krisztus
S Judása voltam kegyetlenül.

A Te fiad volt ő, Tőled kaptuk,
Vigasztalásul küldted a földre,
Szeretett: tehát mi megtagadtuk.

Szörnyű megállni önlelkem előtt,
Szép volt, hófehér, senkit se bántott
S én futó könnyekért adtam el őt

Megfeszítették és hagyták a kereszten,
(Uram! az én lelkem volt a kereszt!...)
Bűnhődni vágytam s a holt Krisztust föl-
(kerestem.

(Szörnyű az élet, a vérem tombol.
Eladtam Uram az életem jogát
S halódom saját akaratomból)

Odamentem lelkemtől elhagyottan,
Leborultam a kereszt alatt,
Felnéztem Rá s Ő mosolygott ottan.

Tudta, hogy sokakért halt meg máma
S mit el nem fogadtak előszóval,
Befoglalják majd száz imába

Uram, kit sárral dobáltam, megvéreztem,
Megbocsátón, szelíden nézett le rám,
Mea culpa! A glóriát akkor magamon
(éreztem.

Megbocsátott a tegnapnak s a mának,
De szép, Uram, Krisztusnak lenni
S be jaj annak, aki Judása önmagának! ...

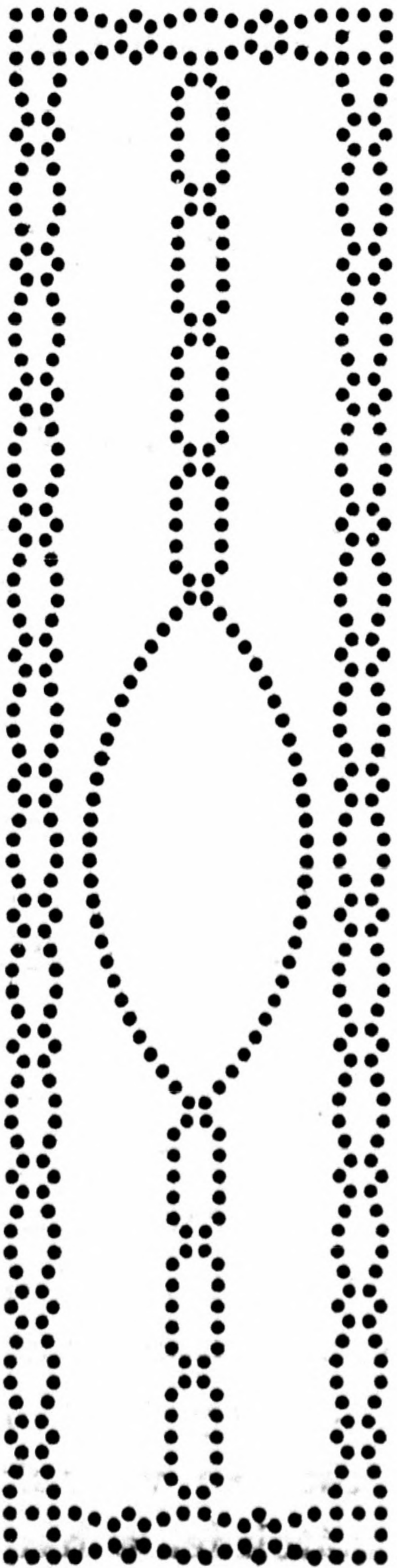
És mégis mondom: ki nem Judás, kába,
Igy lesz csupán csak Krisztus a Krisztus.
S bevilágíthat a kereszt az éjszakába! ...

BÁRD OSZKÁR.

AZ ÉLET HIMNUSZA IRTA: STETTNER TAMÁS

Az agy praelúdiuma: Élet! — Te végtelen... te csalfa élet. Egyetlen sugaraddal tavaszt hazudsz az őszben és az elmulás lélekharangját kongatod, ha a természet ujjaszületése csalóka álmokba akar elringatni. — Élet!.. A te furcsa kotyvalékos eredménye az az örök harc is, amit az emberek koponyáiban nekem kell unos-untalan megvívnom a győzelem minden reménye nélkül. Lám: két gyarló halandó napsütéses kárpitod alatt ismét egymásra lelt. Meglátták és megszerették egymást, mint annyian előttük. Szentelen kedvtelésedből, élet, ezek elé is súlyos akadályokat dobáltál. Miért? Csak te tudod. Míg én csak sejtem: csupán azért, hogy nékem meddő munkát adj. — És én dolgoztam. — Míg ezek a halandók verejtékes munkával csak háritgatták boldog egyesülésük utjából a boldogtalan akadályokat, addig én intettem, figyelmeztettem és parancsoltam. Intettem a szerencsétlenekre, hogy nem szabad csak a szív szavára hallgatni. Kiszemelt áldozataidat arra figyelmeztettem, hogy minden, de minden változhat s a földön változhatlanul csak a bánat él. A tizenkettedik órában megállást is parancsoltam. — Hát miért tettem, amikor úgy is tudtam, hogy a

gokat. Ajkak! Csókolózatok, hisz ugyis sok időt vesztettetek már. Karok! Szét az öklökkel és szelíd ujjakkal, lágyan simogotva, forron perzselő tüllel öleljétek! És ti ti törzsek emelkedjétek. Mert nincs bűn és nincsen bűnhődés. Nem a munka az élet, de a szerelem az élet egyetlen kényel-koztatott akarata. Balgaság minden gondolat. Az agy csak addig fecseghet amíg én megdobbanok. A harc az agynak mindig meddő, a győzelem mindenkor az enyém. Himnúsza ez az életnek. De furcsa formákhoz nem kötött, és nem szabályokon épült zenemű. Rapszodikus és így valóságos alkotás, melyben én az életért, az életnek hálásan vergődöm. Én a szív mondom a szígalat szárnyán, hogy lázasan verem. Ti — ti részek siessetek az előjátékkal, mert nagyot fogok dobanni. S a dobbanásom percében az egymást szeretőknek gátokon akadályokon keresztül gázolva élni muszáj. — Most most az átmenetet a bánatból az örömbé. Halljam már, a szeretsz, szeretlek zsolozsmáját. Halljam már, mert beleörülök az idő futásába. Ugy — ugy! Csattanjanak a csókok és a különös rapszodiából himnusz lesz az én akaratomból. — Csengjen — bongjon a hang. Ugy — ugy! Jöjjön el az ölelés. Találkozzatok! Én nagyot dobbanok. És dicsőség az életnek. — Dicsőség!

Benjamin Hermann festőművész „Vázlat Könyv“-éből.

A HEGYEN INNEN ÉS TÚL

Ködtől homályos, párás utcák során látta csak hetekig a kis varróleányt. A leány arca nem gyult ki a szép, erős szerelemtől, ha a fiu raglánja széle megcsípte a térdét a szűk járdán elmenőben. S a fiu még szemtelen is volt néha. Halk megjegyzést, kívánó szót suttogott utána, mert nem tudta, hogy majd... egyszer szent lesz neki ez a ródlisapkás, kis leányarc és isten egy csóktól goldmark-muzsikás éjjel. Fiatal volt, gyermek. Nem látott a hegyre s ha vággyal el is ért oda, ahol a nap felkel, túl a hegyen már nem látott. Mert gyermek volt. De sok ember léhának és blázirtnak tartotta, mert tudott szeretni és érezni.

Aztán elért oda, ahol a nap felkel és elért a kis varróleány ajkának fehér gyopáros csókjáig. A lila selyemből szőtt sok terv ott, túl a hegyen, a mélyben feküdt, mint a svájci falu, amit eltakart az alászállott felhő.

— Ugye eljön majd velem? Majd ott a nagyváros zajában nem látnak irigy jóakarók....

— Vigyen, most vigyen.... vigyen ma el magához....

— Ma nem, talán nem is holnap, talán csak egy szenvedés múlva, ha majd eltelt sok kárneválos nap....

— Vigyen....

— Ma nem....

És telt a ma és múlt a holnap és simogatta a fiu a kezére szállt kanári madarat, de kalickába nem zárta be.

De eltelt a sok kárneválos nap. Már kezdett foszlani a felhő, már tisztábban intett a kis, fehér, svájci falu. Hívta őket. És hívta a fiu a kis varróleányt.

— Szeretem, ahogy csak egyszer és egyet lehet. Már elfutott az ut görgyös része. Most szabad.... Ma jöjjön velem.... ma jöjjön hozzám.... Ez a muzsikás éjjel a mienk.... Legyünk egymásé....

— Nem.... ne.... ma hagyjon még meg engem magamnak....

— Legyen, amint akarja, én várok....

És várt, pihent. Ment tovább a napkelte felé, parancsolt a vágynak, mert szent volt a leomlott hajtól koszorus kis leányarc és isten örökre ez a csók-muzsikás éjjel....

És telt tovább a ma és múlt a holnap és simogatta a kezén a kanári elhagyott helyét, mert elhívta azt lassan egy büvöshaju, csalogató. Hiszen szabad volt, nem volt kalickába zárva. A fiu simogatása csak oltalom volt és féltés, de nem parancs s a lány ajkának fehérgyopáros csókja nem volt fogadalom.

Elment a kis varróleány a világváros zajába. Bucsu volt az a csók. Vért, balzsam a simogatótól... de nő volt... És várt szép szót, meg tetszett egy férfi bámulása és szólt a bűvöshangu csalogató. Ő ment utána.

Ez az éj nem volt olyan muzsikás. Nem volt az övék s ő mégsem maradt meg magának és a fiúnak. Mikor a hajnal fénye verte már az ablakot, még aludt mélyen, nagyon mélyen a kis kanári s illatos cukroktól a levegő is még fűszeres volt; de a csalogató síp már nem síkoltott. Reggel arca égett, szebb volt minden szépnél, szebb volt már magánál. S a férfi bíborcsókot hintett a kis testre és a szőnyegre, ahova a kis, szegény kanári tipegve lépett...

Eltelt már rég a ma, elmúlt a hónap és egy szenvedés is és könyörgött megint a fiú a párás utcára nyíló kis szobában és ölébe vonta e kis kanári reszkető testét,

— Most már jöjj hozzám... ma jöjj hozzám...

— Ma nem, holnap sem... talán sohasem...

— Büntetsz. Mit vétettem?...

— Azt, hogy simogatsz, hogy szeretsz. Már nem érdemlem meg, én, nem, mert meghallgattam a csalogató hangját...

— Szegényem. Te nem vagy bűnös. Én mentelek magad előtt. Elöttem nem kell... én szeretlek... én kezemre szállni hagylak ...

A kis varróleány bíborcsókos ajkkal kóstolta meg a bocsánatos ajkát és felekintette vele a fiút...

De koppant az ajtó. És jött a diadalmas férfi.

A leány félénken huzódott közéjük. Gyenge teste legyen a bástya, amely mindkettőt védi.

És néz félénken, arca megnyúl, amint megcsipí térdét-két raglán szegélye...

A fiú megy... ki, az esőtől zenés, szük, néma utcába...

Felszállott minden felhő, látja a völgyet és irigylí amerre jött a napkel-téhez és irigylí nagyon az esőcseppet, amely eggyéforrik a földdel... És aztán léha volt és blázirt és szerette sok ember, mert azt hitte, hogy tud szeretni és érezni.

Meskó Tibor.

HÓNAPOS SZOBÁMBAN

A földre már az est sötét fátylat bontott,
S július lústa láza lassan lehül
S én aki mívelt már sok bolondot,
Mest valami szépre gondolok itt belül.

A múltba révedek így egyre jobban
És beleng a múltam nesztelen titokban,
De ablakom előtt egy autó rohan át;

Gondolok a nőkre, tére, hora, borra,
Farsangra, amikor jártak halk minétet ...
Mikor zengve zenélt a zenélő óra
S a falon fakultak a cifra, öreg képek.

Lámpája hozsám vilogva besandít
S úgy tépi szobám merengő homályát,
Mint fakó uljaim a róza szirmait.

CSERTŐ JÓZSEF.

SZINHÁZ

ISTENI SZIKRA. *Drégely Gábor* színdarabja. Ő satirikus komédiának nevezi, de igazán nem üti meg azt a mértéket, amit ez a jelzés megkívánna. Akár a satíra, akár a komédia alatt valami olyan nemes figurát, torzképet értünk, amely az irodalomban azt a szerepet játsza, amit a szépművészetben a karrikatura. Művészi értéket, nivót követünk mindegyiktől és végtelenül bánt, hogyha a karzatközönség számára „készült” trükköket találunk benne. Rögtön elveszti a satíra nimbuszát, vagy a komédia klaszszikuságát és olyan lesz a szájunk ize, mintha egy sovány, gerinctelen operett librettóján rágódtunk volna keresztül. — Fügöny mögé bujkálni, kuplé egyvelegyezni, szobrokat ledöntögetni... csupa ócska, százszor elnyavalygott operettfogás. Mi értelme volt ennek? Kár volt a meglehetősen elmés ötletért.

m. t.

HETVENKEDŐ KATONA. Üres színház előtt mutatták a kétezer év előtti elmésséget. Szezon vége felé járunk, még az ilyen excentrikusság sem vonza a közönséget a színházba. Pedig *Plautus* darabja már a drámafejlődés emelkedő fokán áll és nem kellett volna félni az unalomtól, amely a Perzsák után visszariasztotta a publikumot az antik ciklustól. Itt már — az igényeket a körülményekhez és időhöz mérve — mozgalmasságot, élénkséget és egy bizonyosfoku oszcenkai készséget is találhattunk. Kolozsvár közönségében azonban a tavasz melege lehűtötte azt a kis álbugóságot és kultura iránti érdeklődést is,

amit eddig az tartott benne, hogy az antik ciklus bemutatóin ott lenni az előkelőség virtusa és a bontonhoz tartozik. Kolozsvárnak nyáron már csak — trikkó kell. *Plautus* darabját doktor Csengeri János konferálta.

s. b.

NAPRAFORGÓS HÖLGY. *Vojnovich Ivo* gróf a tehetséges dilettánsok közül való és dilettáns voltát kellett szem előtt tartanunk, amikor a drámáját bíráló szemmel néztük végig. A „Napraforgós hölgy” azonban még ilyen koncessziók mellett sem mondható irodalmi munkának. A „velencei álom”-nak titulált színdarab (ami nagyon szépen hangzatos elnevezés) teljesen hibás felfogáson épült fel és Velence éjszakájából semmi egyéb nincs benne, mint a közönségnek már sok formában beadogatott véres történetek, elrejtett holttetek, levágott kezek és hasonló hajmeresztő tragikus elcsépeltségek. A „Napraforgós hölgy” ilyenformán a rémdrámák nivójára süllyedt, olyanféle mozidramára, amilyent — mondjuk — a Pathé-cég házi szerzői naponkint névtelenül szállítanak. *Vojnovich Ivo* darabját Kolozsváron még *Gombaszögi Frida* sem mentette meg a bukástól.

(*)

EGY TEST, KÉT LÉLEK.

- Hova mész!
- A színházba. És te?
- Én, mind rendesen a moziba.
- Pfuj, nem szégyenled magad. Hogy lehet moziba jární? ...

Akik figyelik a mai embert, a mai életet, gyakran lehetnek fültanúi az ilyen párbeszédnek. Altalá-

nos a nézet, hogy a színház ab ovo magasabbrendű művészet és így az intellektuelleké, míg a kinematografia csak a nép igényeit elégítheti ki. Szükség volt már az *Egy test, két lélek*-re. Lindau Pálnak ezt a fenséges drámai erővel megírt dolgát szerencsés szemmel kapták és dolgozták át a mozi számára, de minden eredmény nélkül való lett volna, ha nem kapnak olyan zseniális kreálót a címszerepre,

mint aminő Albert Bassermann. Művész, aki végig grandiózus tud lenni. Alakításával perspektívát nyitott előttünk s eddig nem ismert művészi élmények vetik előre árnyékukat. Most már van fentebbi párbeszédre válaszunk; a mozi talán még inkább az intellektuelleké, mint a színház, mert nincsen térhez, időhöz kötve. Bármelyik nagyratartott színészünk elmehet arc — és szemjátékot tanulni Albert Bassermannhoz. *b. o.*

M·Ű·V·É·S·Z·E·T

QUO VADIS? Sienkiewicz Henrik hatalmas regényét látja most megelevenedni a kinematografia vásznán az egész világ. És amikor százazrek szívszorongva, lélekzetüket visszafojtva lesik a grandiózus alkotás minden jelenését, a komoly kritika tárgyává teszi az új kinemadarabot. És ezuttal a méltatás és elemzés nem csupán Sienkiewicz nagyszerű eszméje és fantáziája körül forog, hanem kiterjeszkedik arra a művészetre is amely a kinematografia mai stádiumában megnyílvánul.

Sienkiewicz megírta regényét és az értelmi intelligenciának talán minden fokán élő emberek ismerik. Ismerik és lelkesednek érte. A történet száraz valóságát ötszövi benne egy magasztos szerelmi dráma, életet, varázst visz bele és a kétezer év előtti Róma világában egyesítve látjuk a politikai és társadalmi korfelfogást. Csodálatos összhangban fér meg mindez és ami ezt összetartja, az Krisztusnak fátyolos alakja és az ő tanításának éledő világa. Róma tomboló orgiáit, amelyek ma lopva élők a világukat, derékban

töri ketté maga a bűn és ezzel együtt lassan eltűnik a világtörténelem színpadáról, az a teljes hatalmu cézárság. Meghal lassan a zsarnokság és vele pusztul sajnós a nép bírói joga. Pedig de fenséges ténye volt a hatalomnak, amikor a nép halált kiálthatott a méltatlan uralkodójára. Arra, aki akkor hüvely kujjának egyetlen szeszélyes, görcsös rándításával rendelkezett az élet és halál felett.

Ezek a fenséges eszmék keltettek most visszhangot az olaszokban és adták a gondolatot a római „Cines” kinematografiai színpadnak, amikor Sienkiewicz regényét a filmre varázsolva mutatják be a világnak, El kell ismerni, hogy sikerült és művészi munkát végeztek. A színrehozatalnak ez volt az egyetlen módja, amely Sienkiewicz alkotását, a maga nagyszerűségében reprodukálja. Hol van a világnak az a színpadja, ahol a kinemadarab formájában legártisztikusabban jelentkező képek kivihetők lehettek volna? Technikailag csupán ez legyen a támogató argumentum. Hol van még a tömegjeleneteknek színpadon való, eszté-

tíkaílag gyakran bántó hatása? Az ezrek ajkáról felhangzó jajkiáltás, az orgiák rettentő hangzavara stb.

Fenntartás nélkül elismerhető, hogy a „Cines“ társaság abszolút művészi munkát végzett. A darab rendezésében óriási konstruáló erő nyilatkozott meg, a szerepek elsőrendű kezekben voltak, a kiállítás pedig minden eddigi fogalmat meghalad. — A szereplő színészek originális tehetségek. Maradandó érték nyilatkozott meg különösen *Mastriguestri Augusto* játékában, aki Chilon intrikus-vétség szerepében bámulatra méltóan alakított. *Gunchi Lea*, a gyöngéd, önfeláldozó szerelmű Lígia, ritka finomságu tehetség és a többiek is mind, mind igazi művészek.

A „Cines“ társaság új, művészi filmjével kapcsolatban csak még egy-két szót a kinematografia jövőjéről. — Napról-napja jobban bebizonyosodik, hogy a mozgó fény-sugártól megelevenedő vászonlap a jövő színpadja. Edison találmánya még szebb jövőnek néz elébe és mivel — különösen technikai szempontból — minden színpadi feltétellel bőségesen rendelkezik, kívánatos, hogy olyan komolyan számba jöjjön, játszó művészeivel egyetemben, mint a színpad.

A kolozsvári Uránia színház elismerése méltó lépést tett, amikor „Quo vadis“ nagyszerű filmjét bemutatásra megszerezte.

m. t.

*

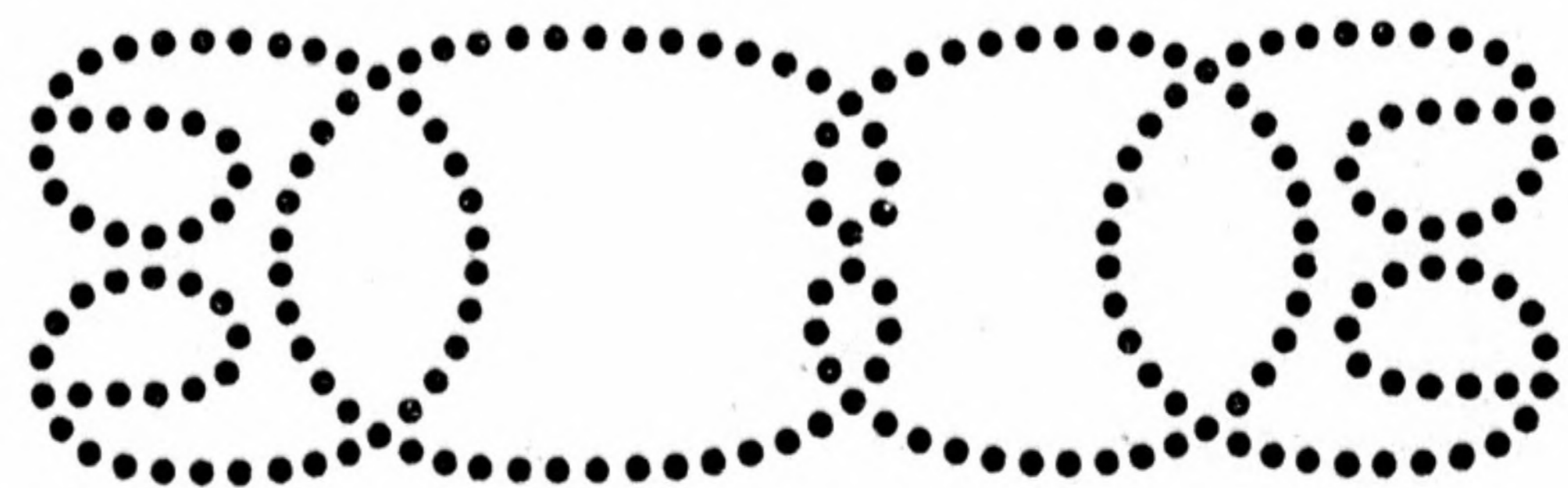
Az „Uránia“-színház „Quo vadis?“ bemutatójának ezen referációját azért iktatjuk a „Művészet“ rovatba, mert demonstrálni akarunk a kinematografia jelenlegi művészi volta és jövője mellett. (Szerk.)

ÁCS FERENC ISKOLÁJÁBAN.
A festőművész iskolája, ez az érdekes, abszolút modern kis társaság, e szezonbeli munkáját június hónap

elején fogja befejezni. Ezuttal az ősz elejére marad a már megszokott kiállítás, melyen eddig is minden évben végzett munkásságukról mintegy beszámoltak Kolozsvárnak. Most, mielőtt a meleg, tavaszi nap a természetbe csalja ki a kis piktorokat, látogatást tettem a műteremben és élvezettel gyönyörködtem a fiatal művész növendékek kis kolóniájának műveiben. Számtalan vázlat, szénrajz díszíti az átölelt falait és az első szempillantásra rögtön láttam, hogy évről-évre folyton nívósabb, értékesebb munkákkal készülnek a jövőre. A tavalyi kiállítás óta különösen nagyobb és erősebb a haladás.

Ciuta Laetitia az, akinek a nevét elsősorban kell a festőművész növendékek között felemlítenem. Sokatigérő, karakteres, erőteljes rajzaít már a múlt évben megbámulták a kiállítás vendégei és azóta egyességében csak erősödött és fejlődött. Feltétlenül eredeti és nagy jövőre váró tehetségnek az ura Cinta Laetitia. — Rajta kívül *Csengeri Nusí* eredeti rajzai és festményei, dr. *Pósta Sándorné* színpompás plener képei fognak feltűnést kelteni.

A mester sok érdekes dolgot mutatott még meg: *Niklas Irén* csinos pásztellképeit, *Johann Hugo* finom vízfestményeit, *Káldi D.* olajképeit és *Babos Toa* és *Fehér Jenő* rajzaít. Az új tanítványok közül haladást ígérnek *Firtos Jolán*, *Borai Annus*, *Polonyi Sári*, *Krisán Gábor*, *Nyiredi Ilonka*, *Hosszu Márton* és *Bándi János*. Mindannyian szorgalmasan és törekvéssel dolgozó fiatal kezdők, akik zseniális mesterük, *Ács Ferenc* keze alatt feltétlenül helyesen fognak fejlődni. (s. b.)

MEGBESZÉLÉSEK

A GYERMEKNAP ma már fogalomvá vált, az adakozás, a nemes könyörület fogalmává. Ma már nekünk, kik az ezerféle élet ezerféle gondjait végzetszerű kirendeltségünkön való megnyugvás közönyével aprózzuk, e nap ünneppé finomodott.

Nagy, pezsdítő muzsika lármázza fel a hajnalt és önt lelkesedést az ellanyhult szívekbe. Most nem jó a dolgunk, most a nyugtalanság láza fog el, most érezzük, hogy valami szent mámor céltalan sétára indít, hogy engedékenyen adjunk. Ő ezek a kolozsvári lányok jönnek elénk kérő szemmel és a néma parancs mosolyával, hogy a jótékonyság szent fonalaival szőjenek körül. E jó szívek mily fáradhatatlanul és bátor buzgolkodással iparkodnak értetek, ti kivetett szegény gyermekek...!

És a perselyek telnek, a perselyek, a gyermekes és vidám telhetetlenség e szimbolumai. Ő szép gyermeknap emléke.

Mámoros igyekvés löktet mindenütt. A tavasz intésére fölserkent tömegek elénk tolongása morajlik az utcákon. A sátrak, e mindent áruló kis bazárok, a legvegyültebb színek tárkaságában emelkednek ki. A kíváncsiak táborát boszorkányosan csalogatják magukhoz és szomjasan gyűjtik halomra a szeretetnek pénzé váltott sorsát. Ő boldog kalandos hadakozás ő májusí romantika

Jaj, menyí uj ruhácskára, menyí apró cipőre jut e fillérekből szegény elhagyott gyermekek

Most látszik meg rajtunk, hogy mit ér a lélkünk, most mutatja meg Kolozsvár, hogy él-e még benne a szeretet.

— tő — ef

A kolozsvári egyetem végre tudára ébredt annak, hogy ki szolgál rá a díszdoktori diplomára. Soha érdekesebb helyre nem juthatott volna, mint most, hogy Hubay Jenőt tisztelték meg vele. Egész Európa művészeti centrumai lángoló szemekkel tapsoltak neki és ő ott hagyott mindent, visszajött ebbe a nyomoruságos országba, ahol ára esetleg van, de értéke semmiesetre sincs a művészetnek. Megsajnálta ezt a jobbraérdemes földet és jött azt megművelni, alkalmassá tenni a szép befogadására. Hubayt értékelni sem lehet, de már ott vagyunk, hogy nem is kell; egyetemünk büszke lehet legujabb díszdoktorára. Itt most csak egy megszívlelendő tanácsunk van a helybeli zenetársaság számára. A diploma átvétele alkalmával Hubay közelebbről itt lesz, ne mulasszuk el ezt az önként kínálkozó alkalmat. Az ő igazi művészetében közvetlenül nem igen gyönyörködhetünk addig; mozgásnak meg minden követ, hogy legyen részünk nemes művészetének megnyilatkozásában. Mi úgy hisszük, hogy a Hubay Jenő melegen érző szívében a kérés meghallgatásra találna!...

* *

Több mint tíz éve már annak, hogy Oscar Wilde, ez az életében annyira meghurcolt művészember pihenni tért a Père Lachaise-temetőbe. Szelleme diadalmaskodott azóta is minden bírói durvaságon, de emlékezetét nyugodni mégse hagyják. Lord Alfred Douglas állt a napokban az angol bíróság előtt: becsületsértési pört indított egy újságíró ellen, aki megsértette őt és a Wilde emlékét. A bíró pedig, mintha ismét

Wilde volna előtte, úgy bánt el a panaszossal, mint a legutolsó csirkefogóval szokás. Hogy a becsület-sértési pörben kinek van igaza, az mellékes, de szomorú kulturtörténeti kép, gyönyörűen jellemzi a művészi

kegyelet és értékelés botrányos állapotát, hogy sem kiméletet nem tanúsítanak azzal az emberrel szemben, aki — ha minden mástól eltekintünk is — impulzust adott a Dorian Grey arcképének megírására!

UJ KÖNYVEK

A TAVIRÓZSA SZERELME.
Lányi Menghért. Filigrán kicsi önyv, mindössze pár oldal. Filigrán, szerelmes történet puha szavaiba öltöztetett nagy tragédia, — próza mezében lüktető szimbolikus költemény. Lélekhez tapadó, bársonyos virágruha, amelyet egy fiatalember meleg, tiszta szíve szőtt. Szívemhez tapadt minden szava és nem tudok róla objektív kritikát írni, csak azt, amit Lányi Menyhárt szavának visszhangja diktál a tolam alá.

Hogy is volt a mese? hogy, hogy a Tavirózsa és Moétis, a vizek sarja szerették egymást, de Moétis csapodár lovag volt, titokban másoknak udvarolt. A Tavaszirózsa szíve fájt és mégis szerette hűtlen szeretőjét, eltakarta irigyei elől, megvédte vére árán ellenségei ellen, összehajló szirmaiba fogadta egy szörnyű éjjelen, És mikor Moétis életét a dárda-döfések elvették, a hú tavirózsa utána halt, — és az iszapba le szalott szíromtestekből nőtt ki a sok fehér, gömbölyű nővirág a tó csendes tükrére.

Egy éjszaka meséje. Kis lányok első szerelmi éjszakájának bánatos regéje.

És most azt mondja Lányi Menyhért:

„És azóta esténként álmosan és titkolozva összehajlik minden tavirózsa, hófehér karjaival mintha édes,

szerelmes terhet ölelne körül és örködne álmaira, hajnalban pedig reszketve, szenvedőn feltárja a nap előtt

És azóta minden fiatal leány szíve összecsucodik a első szerelem éjszakáján, mámorosan és örök rajongással és az első fájoalom, az első csalódás így tépni meg szíveket, így vonaglanak a dárdaütések nyomán és így hervadnak szenvedőn szépen, szomorúan “

Szép szavú Lányi Menyhért. Forró szíve van, de nagyon is jó. És nagyon boldog, ha így látja az életet. Hát így volna az, hogy a szeretők hófehér karjaival átölelve örködik álmainkra, hajnalban pedig féltve, szenvedve ad át a napnak? És nem *mi* vonaglunk a „tavirózsák“ hűtlen szerelme miatt és hervadunk szépen, szomorúan?

Azt üzenem Lányi Menyhértnek, hogy reszketek ennek a szép valótlan-ságnak olvasásától és megint azt, hogy boldog, ha ilyen az ő élete . . .

MESKÓ TIBÓR.

PESTI SIRÁMOK. *Gábor Anbor új könyve.* Kemény szavak, nem zörögnek, nem zajognak, csak ütnek, energikusan, a kisanyargatott Pest dühével. Ezt a könyvet Pest adta nekünk, a szennyes, alárothadt Pest, amely kívülről arannyal van

bevonva, mint kávéházának arabenkes, tükrös pola, de éppen belülről a szíve tájáról űt fel a korhadás szaga: a magisztrátus kupoktanácsvolta (kísfaludi Pártütök-jében van egy ilyen falú kupaktanács-típus, az ember azt hinné, előre látott . . .), a lakósvillanyos-, közlekedés-, élelmezés stb. stb-mizéria. És Gábor Andor szemibe vágja a világnak ezt, kedvesen, ötletesen, finoman, játszik a tüzzelés mégis gyújt, úgy, ahogy illik ehhez a könyelmü, tengődő városhoz, er . . . k a bacilus fészeknek cinizmusah . . . még a legnagyobb bajokról is nevetve beszélni. Nem baj ha valami keserűee szorítja ezt a nevetést. j. e.

KESZEY ALBERT KÖNYVÁRJEGYZÉKE. Meglepően érdekes és gondosan szerkesztett katalógus keltette fel a közfigyelmet. *Keszey Albert*, kolozsvári könyvnagykereskedő raktárának állományáról könnyen áttekinthető, világos jegyzéket adott ki, amely értékes és nagy könyvekkel is foglalkozik. A vidéki könyvraktárosak között első *Keszey Albert*, aki ilyen katalógust össze tudott állítani. Eddig csak a fővárosi nagyraktarak jegyzékei uralták az

országos könyvpiacot és *Keszey Albert* hatalmas, terjedelmes értesítője az első, amely ilyen vidéken páratlan könyvkészletről tud beszámolni.

BERLINI MAGYAR REVÜ. A nemzetközi magyarság magyarnyelvü folyóirata, mely *Brázay Emil* szerkesztésében Berlinben jelenik meg, legújabb számában a következő rendkívül érdekes közleményeket hozza: *Molnár Ferenc*: Két krajcárért füge; *Herbert Eulenberg*: Egy mai apa levele; *By*: Berlin, világváros; *Somlyó Sándor*: A magyar munkások élet Berlinben; *Szép Ernő*: Szonet; *Péter Altenberg*: A szállodai szoba leány; *Storfer A. I.*: Soros értekezések; *Brázay Emil*: A kis alice meghalt; *Gellért Oszkár*: Vers. A rovatokban: „Englisches Café“; Budapest kötélnek ált!; *Ungarische Schundwirtschaft*; *Dohmányi bukásai*; *Magyarok Vilmos császár jubileumán.* — A *Berlini Magyar revü* félhavonként jelenik meg, előfizetési ára negyedévenként 2 márka 50 pfenig (3 korona). Mutatvány számot ingyen küld a kiadóhivatal: Verlag der Berlini Revü, Berlin W. 30, Motzstrasse 76.

ERDÉLYI BANK

és Takarékpénztár Részv.-T.

Kolozsvár, Mátyás király-tér 32

A BANK ELFOGAD BETÉTEKET takarékpénztári könyvekre, folyószámlákra, azokat fölmondás nélkül vissza fizeti.

LESZÁMITOL VÁLTÓKAT, utalványokat, járadékokat, cheeket, kisorsolt értékeket stb.

ÉRTÉKPAPIROKAT és idegen pénznemeket elad, vásárol, előleget ad értékpapírokra folyószámlán és előre meghatározott időre.

DIJMENTESEN BEVÁLT szelvényeket és elvállaja a sorsjegyek revízióját.

KIBOCSÁT UTALVÁNYOKAT, cheeket, hitelleveleket bármily kölföldi piacra.

Rendelkezésre tart a felek saját zárjai alatt tűz- és betörésmentes páncél-szekrényeket. (Safe deposits.)

Nagyobb ládába csomagolt és a fél pecsétjével ellátott ezüst és aranyemüek vagy más értéktárgyak külön e célra berendezett tűz- és betörésmentes szobában őriztetnek.

Üzleti órák: d. e. 9-től fél 1-ig és d. u. 3-tól 5-ig.

**Gruber
Dezső**

kalap- és uridivatáruháza Kolozsvár, (Wesselényi M. -utca és szép-utca sarkán. — Folytonos újdonságok kalap- és uridivatcikkekben

Olvassa a „Kolozsvári Hírlap”-ot.

Neumann M.

cs. és kir. udvari kamarai
szállító

Kolozsvár, Mátyáskirály-tér 14.

Nagy választék férfi, fiu és leányka ruhákban.

Tavaszi felöltők 40 koronától 120 koronáig.

KÉRJEN ÁRJEGYZÉKET!

TELEFON: 431

.....
.....
Kérje a 280-at!

ELSŐ ERDÉLYRÉSZIMESSENGER-BOY
VÁLLALAT (Mátyás király-tér 11. (Bejárat:
Kismester-utca. — Gyors. Pontos. Megbíz-
ható. Katonai fegyelem. A fiúk öltözéke kék.

**Erdélyi Kereskedelmi és
Automobil-Forgalmi r.-t.**

Központi iroda: KOLOZSVÁR, Bánffy palota. (Mátyás király-tér 29.) Telefon 827. — Garázs és javítóműhely: Honvéd-utca 29. Telefon 889. — Fióktelepek: Marosvásárhely, Nagyvárad és Brassó (szervezés alatt.) — Üzletágak: Autóbilok és mindennemű autókellékek eladása, autóbilok javítása és garázsirózása, karosszeria
:—: készítés és fényezés. :—:

Hivatalos olaj és benzin állomás.